

Iako se bavi delikatnom temom, knjiga nije pisana kritičkim tonom, već vrlo uviđavno, gotovo mentorski, tako da bolji poznavatelji crkvene povijesti možda neće dobiti nikakvu novu informaciju, ali će zato dobiti korisnu podršku u promicanju njezine relevantnosti.

Paradoksalno je u hrvatskom kontekstu kako je za prosječnoga hrvatskog čitatelja važnost crkvene povijesti neupitna (npr. pokrajina Dalmacija je prepuna ranokršćanske baštine). Međutim, to nije slučaj s hrvatskim vjernicima iz evanđeoskih („Bible focused“) crkava koji često pokazuju žalosno neznanje glede poznavanja vlastite crkvene tradicije. I to ne one davne, nego čak i one unatrag samo nekoliko desetljeća. Stoga je ova knjiga preporučljiva upravo kao poticaj (evanđeoskim) kršćanima da počnu otkrivati bogatstvo kršćanske (crkvene) povijesti kako bi se njome educirali i nadahnuli za djelovanje u sadašnjosti. Robert F. Rea svojim nam je djelom pripremio malo predjelo koje nas poziva k stolu da sudjelujemo na gozbi s istaknutim kršćanskim osobama: misliocima, teolozima i djelatnicima te da kušamo od biranih jela antike, srednjovjekovlja, reformacije pa sve do modernih teoloških „deserata“, pripremljenih od naše starije braće i mentora, poput Karla Bartha, Dietricha Bonhoeffera i njihovih (d)jela.

Vatroslav Župančić

Zrinka Blažević, Stanko Jambrek i Nataša Štefanac (ur.)

The Reformation in Croatian Historical Lands:

Research Result, Challenges, Perspectives

Biblijski institut iz Zagreba, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Visoko evanđeosko učilište iz Osijeka, 300 str.

Knjigu *The Reformation in Croatian Historical Lands: Research Result, Challenges, Perspectives*, koja je izašla u proljeće 2015. godine, uredili su Zrinka Blažević, Stanko Jambrek i Nataša Štefanac. Izdavači knjige su Biblijski institut iz Zagreba, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Visoko evanđeosko učilište iz Osijeka. Knjiga ima 300 stranica.

Knjiga je zbornik znanstvenih studija na engleskom jeziku, nastao kao rezultat međunarodnog znanstvenog skupa „The Reformation in Croatian Historical Lands: Research Result, Challenges, Perspectives“, koji je održan 2013. godine u Zagrebu. Ukupno 16 autora, povjesničara i teologa napisalo je izvorne znanstvene radove o reformaciji u Hrvatskoj i susjednim zemljama.

Nakon uvoda urednika pod nazivom Studije reformacije u hrvatskom kontekstu: mogućnosti i perspektive slijedi 5 poglavlja: Reformacija u hrvatskim povijesnim područjima kao istraživački izazov, Reformacija ideja, (Protu)Reforma-

cija, Reformacija na graničnim područjima i Kulturna reformacija. U svakom poglavlju su radovi nekoliko autora. Na kraju slijede Bilješke o autorima i Indeks pojmova.

Tradicija reformacije dio je hrvatske duhovne tradicije koja u dominantno katoličkom okruženju egzistira stoljećima. Kao manjinska duhovna tradicija, općenito nije dovoljno istraživana, a osobito ne interdisciplinarno i komparativno. Povod kojim je održana konferencija i, kao njezin rezultat objavljena ova knjiga, obilježavanje je 450. obljetnice prvoga tiskanog Novog zavjeta na hrvatskom jeziku.

Autori su u radovima tretirali različite aspekte reformacije u regionalnom kontekstu Hrvatske, te susjednih zemalja – Slovenije, Austrije i Mađarske. Tematizirano je i značenje reformacije za oblikovanje moderne Europe, osobito značenje dimenzija koje su pridonijele razvoju liberalne demokracije i svijeta u kojemu danas živimo, veze između ideja reformacije i razvoja građanskih sloboda te afirmacije etičkih vrednota i ljudskih prava u Europi. Problematizirani su i drugi aspekti teme reformacije koji se referiraju na aktualne društvene i religijske promjene te događanja u Europi.

Posebna je vrijednost knjige u tome što osvjetljava aspekte reformacije kao fenomena čiji razvoj kroz stoljeća i utjecaji na društvene tijekove i društvene promjene u svijetu i u Europi nisu često tematizirani u društvenim i humanističkim znanostima u Hrvatskoj. Znanstvene spoznaje, koje su elaborirane u ovoj knjizi, doprinos su području povijesti, teologije i znanosti o religijama.

Naročiti znanstveni doprinos knjige njezin su komparativni, regionalni i europski aspekt te raznolikost i utemeljenost teorijskih koncepata. Novost pristupa kojim je vođena ova knjiga je, uz povijesnu i teološku dimenziju, naglasak na utjecaju reformacije na suvremeno lice današnjeg svijeta, posebno Europe.

Zbornik radova *The Reformation in Croatian Historical Lands: Research Result, Challenges, Perspectives* vrijedno je djelo u području društvenih i humanističkih znanosti. Radi se o knjizi koja popunjava jedno od praznih mjesta u području istraživanja protestantske reformacije u Hrvatskoj i u regiji. Izrazit je doprinos aktualizacija značenja protestantske tradicije kroz povijest i u suvremenosti, osobito kad je u pitanju razvoj institucija društva te razvoj europskih i univerzalnih vrednota.

Ova knjiga, s obzirom na svoju tematiku i kvalitetu, zanimat će kako znanstvenike iz područja povijesti i teologije te religiologije, tako i sveučilišne nastavnike iz različitih disciplina društvenih i humanističkih znanosti te njihove studente. Bit će zanimljiva i istim skupinama međunarodne akademske javnosti koji se bave istraživanjem religijskih fenomena, a osobito fenomena reformacije.

Društvena važnost ove knjige je u tematiziranju fenomena protestantske reformacije koji u široj hrvatskoj društvenoj javnosti nije dovoljno poznat, o čemu

svjedoče i rezultati postojećih socioloških istraživanja dimenzije znanja o religiji (o kršćanstvu općenito, a protestantizmu posebno), na reprezentativnom uzorku odrasle populacije u Hrvatskoj. Interes znanstvene zajednice ne bi trebao biti upitan s obzirom na relevantnost teme protestantske reformacije koja je u Hrvatskoj desetljećima bila znanstveno na marginama ili sagledavana u užem teološkom i historiografskom smislu, što je, naravno, i rezultiralo nedovoljnom pokrivenošću pristupa s aspekta različitih disciplina i nedostatkom primjerene literature.

Ankica Marinović

James W. Sire

Apologetics Beyond Reason: Why Seeing Really Is Believing

IVP, Downers Grove, 2014., str. 160.

U kolovozu 2014. IVP Academic izdao je knjigu Jamesa W. Sirea *Apologetics Beyond Reason: Why Seeing Really Is Believing* (*Apologetika onkraj razuma: Zašto vidjeti zbilja znači vjerovati*). Sire, kojeg slobodno možemo smatrati veteranskim apologetom zbog više od 25 godina aktivnosti u pisanju knjiga iz ovog područja, u svojoj najnovijoj knjizi, koja je – kako sam autor priznaje – mješavina autobiografije i argumentacije, još jednom govori u prilog kršćanstvu. Međutim, ovog puta njegova argumentacija nije toliko okrenuta ljudskom razumu, nego ljudskom kapacitetu za intuitivno i izravno percipiranje realnosti koja ih okružuje.

Knjiga se sastoji od sedam poglavlja, uz dodatak predgovora, zahvala, pogovora, bilježaka, bibliografije i indeksa. U prvom poglavlju, pod nazivom “Prošlost kao predgovor”, Sire definira zadaću kršćanske apologetike kao potrebu za “polaganjem pred očima svijeta tako privlačno utjelovljenje kršćanske vjere, da se za bilo koga i svakoga tko želi pogledati može naći intelektualno i emocionalno vjerodostojno svjedočanstvo o njegovoj temeljnoj istini” (str. 14). Međutim, također dodaje da se uspjeh bilo koje apologetske argumentacije ne ogleda u pridobivanju obraćenika niti u osnaživanju vjere vjernika, nego u tome je li ona vjerna Isusu. Sire potom pruža kratki pregled kršćanske apologetike u posljednjih 70 godina. Prema njegovu mišljenju, dosad je temelj apologetike bila sposobnost ljudskog razuma da donosi istinite zaključke. Međutim, u našem se postmodernom svijetu argumenti suvremenih kršćanskih racionalista sada čine nevažnima i beživotnima. To ne znači da je racionalna apologetika beskorisna, ali za Sirea ona ne predstavlja učinkovit pristup apologetici i ne funkcionira uvijek. Govoreći kao apologet, Sire zaključuje da je apologetika zbnunjujuća. Pa, ipak, unatoč svim preprekama, Sire predlaže apologetiku koja nije usmjerena samo razumu. Nema optimalnog pristupa apologetici jer svaki pristup ima mana, ali Sire sugerira da